

Franc Kuzmič

PROTESTANTIZEM VČERAJ, DANES IN JUTRI

**Simpozij in zbornik o protestantizmu
ter simpozij ob 300-letnici prve prekmurske knjige**

Simpozij in zbornik o protestantizmu

Od 16. do 17. oktobra 2014 je v Radencih potekal simpozij o protestantizmu. Udeležilo se ga je 25 vabljenih predavateljev iz Avstrije, Hrvaške, Združenih držav Amerike, Slovaške in Slovenije. Simpozija se je udeležilo nemalo slušateljev, med njimi precej pedagoških delavcev.

Tokrat je bil namen nadaljevati znanstveno srečanje z naslovom Protestantizem – zatočišče izgnanih na Petanjcih (Nádasdyjev dvorec), ki je potekalo 28. in 29. oktobra 1999 v Radencih in na Tišini. Na simpoziju so bile v razpravi izražene želje in potrebe po še drugih temah, ki še niso obdelane, in temah, ki bi jih bilo potrebno dopolniti z izsledki novjših ugotovitev. Tako so bili ponovno povabljeni avtorji s prvega simpozija, od katerih so se nekateri odzvali, drugi pa so bili povabljeni kar s predlagano temo s strani organizatorja.

Za ta zadnji simpozij so referenti pripravili povzetke, ki so bili prevedeni v slovenščino. Simpozij in prispevki avtorjev so bili razdeljeni v štiri sklope: zgodovina, sociologija/teologija/etika, jezik in umetnost.

Po vsakem sklopu je bila razprava, ki je pripomogla k osvetlitvi in pojasnjevanju določenih nejasnosti, dvomov ipd., kar so potem predavatelji v končni podobi svojih referatov za objavo tudi upoštevali, v kolikor je bilo to seveda potrebno.

Prvi dan simpozija je bila popoldne ekskurzija na Petanjce, kjer je bil Nádasdyjev dvorec, v katerem so našli zatočišče protestantski izgnanci iz Štajerske in Koroške in je sedaj Vrt spominov in tovarštva z drevninami iz raznih krajev sveta, kjer so se dogajale vojne grozote. Sledil je

ogled Puconec, prve protestantske cerkve v Prekmurju po tolerančnem patentu, spomenika Spametnost, še ohranjene evangeličanske osnovne šole in Doma Števana Küzmiča. Naslednja postaja je bila Pavlova hiša (*Pavelhaus*) v Potrni/Laafeld, že na avstrijskem Štajerskem in nato Bad Radkersburg, ogled srednjeveške cerkve in trga, kjer so leta 1600 na grmadi sežgali protestantske knjige. Končna postaja je bila Gornja Radgona, kjer je bil sprejem za referente in goste simpozija z degustacijo vin in večerjo.

Zbornik z naslovom *Protestantizem včeraj, danes in jutri* predstavlja in objavlja razširjene referate z mednarodnega simpozija Protestantizem včeraj, danes in jutri, ki so ga organizirali Ustanova dr. Šiftarjeva fundacija, Slovensko protestantsko društvo Primož Trubar in Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti.

V zgodovinskem sklopu je akademik Anton Vratuša ponovno poudaril potrebo po takšnem simpoziju, kakor je bilo to obljubljeno že pred leti na prvem znanstvenem simpoziju. V prispevku je prikazal poslanstvo Fundacije in njeno ustvarjalno vpetost v sodobno družbo in kulturna dogajanja doma in po svetu. Walter Brunner je obdelal tri posebna gibanja, ki so bila navzoča tudi pri nas, in sicer prekrščevalce, štifterje in skakače. Mariborsko evangeličansko skupnost do leta 1587 je obdelal Žiga Oman, medtem ko Gene S. Whiting družini Zrinski in Bánffy v času reformacije v Međimurju in Prekmurju. Robert Hajszan je predstavil *Nove novine iz Ugarske*, ki so izhajale na Gradiščanskem in so poročale o bitkah s Turki. Miloš Klatik iz Slovaške je prikazal prvo pokrajinsko zakonodajno sinodo na Slovaškem, in sicer specifične trenutke sinode v Žilini leta 1610. Pomembno gradivo za razumevanje reformacije v prostoru in času so vizitacijski zapisniki protestantskih cerkva iz 18. stoletja, katerih se je lotila Klaudija Sedar. Franc Kuzmič je prikazal pietizem med prekmurskimi protestanti (predvsem v njihovi književni ustvarjalnosti), ki je nedvomno vplival na poznejši razvoj in obstanek protestantizma na tem območju. Vincenc Rajšp je poskušal v obrisih prikazati protestantizem v slovenskem prostoru od tolerančnega patenta cesarja Jožefa II. do konca 1. svetovne vojne, medtem ko je novodobne evangeličane v Mariboru in okolici v 19. in 20. stoletju predstavil Boštjan Zajšek.

V drugem sklopu so bila združena tri področja, in sicer sociologija, teologija in etika. Marko Kerševan je govoril o protestantskem krščanstvu v sodobni (postmoderni) družbi, Geza Erniša o Svetovni luteranski zvezi kot skupnosti Cerkev, njenem poslanstvu in rezultatih. Vili Kerčmar se je lotil teme z naslovom Reformacija in politika. Ivanka Huber je prikazala rezultate raziskave o protestantski tradiciji na Goričkem v luči družinskega življenja. S področja etike je Cvetka Hedžet Tóth obdelala Tillichovo teonomno metafiziko, Violeta Mesarič Jazbinšek pa protestantsko oznanilo za človeka današnjega dne. S teološkega področja je Stanko Jambrek prikazal reformacijo kot gibanje oznanjevanja »pristine Božje besede«.

Tretji sklop je bil posvečen jeziku. Kozma Ahačič je prikazal slovarske dileme pred izdajo Slovarja slovenskega knjižnega jezika 16. stoletja, a prispevka v zborniku ni objavil. Prekmurščino v prevodih svetopisemskih besedil je obdelal Marko Jesenšek, Polonca Šek Mertük redakcije Küzmičevih izdaj *Nouvega Zákona*, medtem kot Mojca Horvat jezikovno analizo Kardoševega prekmurskega prevoda Mojzesovih knjig.

Zadnji sklop je bil namenjen umetnosti. Andreja Benko jen na podlagi načrtov prikazala arhitekturo prvih evangeličanskih cerkva v Prekmurju po tolerančnem patentu, Simona Menoni pa odraz protestantizma v stenskem slikarstvu druge polovice 16. stoletja na slovenskem Štajerskem. Franci Just je orisal leposlovno ustvarjalnost prekmurskih evangeličanov, Evgen Balažic pa evangeličansko glasbo skozi čas s pudarkom na Prekmurju.

Zavedati pa se moramo in poudariti velja, da avtorji zastopajo tudi svoja stališča in vrednote, ki niso poenoteni, zato pa imajo posebno vrednost z vidika razlikovanja mnenj in pogledov na podobno problematiko.

Zadnje čase se vse bolj uveljavlja praksa, da se referati oz. prispevki objavljajo po načelu enakopravnosti in enakovrednosti v jeziku avtorja. To je upoštevano tudi v tem zborniku.

Za pripravo prispevkov za objavo so, kakor je pojasnjeno v spremni besedi, dobili avtorji sicer navodila, kar pa je bilo pri nekaterih težko izvedljivo zaradi že ustaljene metodologije v sami stroki. Povzetki, prevedeni v angleščino in pri nekaterih avtorjih še v nemščino, omogočajo vpogled v vsebino prispevka.

Zbornik, ki obsega 391 strani, sta uredila Franc Kuzmič in Polonca Šek Mertük.

Simpozij ob 300-letnici prve prekmurske knjige

V Pokrajinski in študijski knjižnici v Murski Soboti je 8. oktobra 2015 potekal enodnevni mednarodni znanstveni simpozij, posvečen 300-letnici izida prve prekmurske knjige, in sicer Luthrovega *Malega katekizma* v prevodu Franca Temlina.

V otvoritvenem delu so sodelovali Jasna Horvat, direktorica Pokrajinske in študijske knjižnice v Murski Soboti, vodja simpozija Klaudija Sedar, častni škof evangeličanske cerkve v Sloveniji Geza Erniša, podpredsednik uprave Ustanove dr. Šiftarjeve fundacije Marjan Šiftar ter župan mestne občine Murska Sobota Aleksander Jevšek.

Prvi del simpozija je prikazal kulturno-zgodovinski in jezikovni horizont, ki ga je moderiral Franci Just. Zvrstilo se je šest referatov. Najprej je Franc Kuzmič prikazal dogajanja v 18. stoletju v Prekmurju, ko je bila izdana prva prekmurska knjiga. Klaudija Sedar je prikazala Temlinovo življenje in delo z referatom *Franciscus Temlin, vir doctus et eruditus*, Geza Erniša pa Temlinovo šolanje na Slovaškem, kajti odkrit je novi podatek, da se je šolal tudi na Slovaškem. Marko Jesenšek je prikazal prekmurski jezik v Temlinovem in Kardoševem prevodu *Malega katekizma*, Mojca Horvat pa samostalniško besedje Temlinovega *Malega katekizma* v luči besedotvorja. Polonca Šek Mertük se je lotila prikaza in obdelave druge izdaje Temlinovega *Malega katekizma* iz leta 1796.

Drugi sklop je bil poimenovan Kulturna in literarnozgodovinska razsežnost, katerega je moderirala Klaudija Sedar. Lajos Bence je predstavil literarno-tiskarsko dejavnost v Pomurju v Trubarjevem času, Alojz Jembrih iz Zagreba pa obdelal prvi hrvaški glagolski (1561) in latinični (1564) protestantski katekizem iz Uracha. O *Katekizmu* Stipana Konzula Istranina iz leta 1564 je spregovoril v svojem prispevku Robert Hajszan. Franci Just je predstavil prispevek z naslovom *Očrt prekmurske književnosti*, Dragica Haramija je podala pregled prekmurske mladinske književnosti, medtem ko je Vesna Radovanovič predstavila pravljíčne molitve v *Mislicah* Ferija Lainščka.

Udeleženci simpozija so dobili še zloženko, ki jo je pripravila Klaudija Sedar, in prav tako natisnjene povzetke, izšel pa bo tudi zbornik z omenjenimi referati.

(Predavanje na Študijskih večerih SPD Primož Trubar 15. 6. 2016 v Ljubljani)